

QUADERNS D'EDUCACIÓ PER A LA PAU

La música com a instrument d'educació per a la pau

Alba Sanfeliu Bardia
Marina Caireta Sampere

Escola de Cultura de Pau
(Universitat Autònoma de Barcelona)

Escola de Cultura de Pau

Facultat de Ciències de l'Educació. Edifici G-6
Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Barcelona)
Espanya
Tel: + 34 93 581 24 14
Fax: + 34 93 581 3294

Alba Sanfeliu Bardia
Marina Caireta Sampere

Programa d'educació per a la pau
Escola de Cultura de Pau

Bellaterra (Cerdanyola del Vallès), juliol 2005.

L'Escola de Cultura de Pau posa les seves publicacions d'educació per a la pau a l'abast de tothom. Per accedir-hi podeu descarregar-les de la pàgina web www.escolapau.org/programes/educacio o subscriure-us a la llista de distribució educacioxpau@grups.pangea.org.

BIBLIOGRAFIA

LLIBRES I QUADERNS:

- Alerta 2005! Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz, Escola de Cultura de Pau, Icaria Editorial, Barcelona. 2005.
- BARBEITO, Cécile; CAIRETA, Marina. Introducció de conceptes: pau, violència, conflicte. Quaderns d'educació per a la pau, Escola de Cultura de Pau, UAB; Diputació de Barcelona, xarxa de municipis. Gabinet de Relacions Internacionals. Disponible a: <http://www.pangea.org/unescopau/img/programas/educacion/publicacion002c.pdf>
- BASSOLS, M; ACEVEDO, A i altres, Expresión-comunicación y lenguajes en la práctica educativa. Col. Recursos, nº 46, Ed. Octaedro, 2003.
- CASALS, Enric. Pau Casals, dades bibliogràfiques inèdites. Cartes íntimes i records viscuts. Editorial Pòrtic. Col·lecció Memòries. Barcelona, 1979.
- CORTINA, Adela. Una ética de la sociedad civil. Ed. Anaya, 4ª edición. Madrid, 2000.
- Declaració Universal dels Drets Humans.
- Diccionario de música. Biblioteca de consulta Larousse. Spes Editorial. Barcelona, 2003.
- Grup d'Educació per la Pau ECP, IX Audiència Pública als nois i noies de Barcelona. Com ens relacionem a la ciutat? Propostes per una convivència pacífica, IMEB 2003. <http://www.pangea.org/unescopau/img/programas/educacion/publicacion003c.pdf>
- JARES, Xesús. Educación para la paz. Editorial Popular. Madrid, 1999.
- LÓPEZ, Mario (dir.), Enciclopedia de paz y conflictos. Vol. I, Vol II. Eirene, Instituto de la Paz y los Conflictos. Universidad de Granada, 2004.
- SANFELIU, Alba. Música i pau. Recerca d'Investigació, Escola de Cultura de Pau, 2003-2004.
- Seminario de educación para la paz. APDH. Educar para la paz. Una propuesta posible. Ed. La Catarata. Madrid, 2000.
- SIANKOPE, J, VILLA, O. Música e interculturalidad, Editorial La Catarata. Madrid, 2004.
- SOS RACISME, Informe anual 2004 sobre el racismo en el Estado español.

DISCOGRAFIA I WEBS CONSULTADES: Les que s'han anat citant al llarg del quadern.

Presentació i objectius educatius

Amb aquest dossier volem proposar-vos treballar diversos continguts de l'educació per a la pau a partir d'algunes peces musicals. Entenem que la música, més enllà de ser un bon element de motivació, pot ser en ella mateixa un instrument de pau.

Els objectius generals que proposem són:

- Notar com la música pot provocar-nos sensacions i emocions.
- Reconèixer la música com un llenguatge d'expressió i denúncia d'inquietuds personals i socials.
- Reconèixer la música com un instrument de lluita no violenta.
- Vivenciar com la música pot ser un bon instrument per empatitzar amb situacions, problemes i conflictes aliens.
- Reflexionar sobre alguns continguts de l'educació per a la pau a partir de diverses peces musicals.

En la primera part del document hi trobareu una reflexió teòrica sobre la música com a instrument de construcció de pau, així com el vincle entre la música i l'educació per a la pau.

La segona part consisteix en sis propostes didàctiques en què a partir de sis peces musicals us proposem treballar sis grans continguts de l'educació per a la pau:

- La GUERRA: The Star-Spangled Banner (l'himne americà), interpretat per Jimi Hendrix al concert de Woodstock el 1969.
- La PAU: El cant dels ocells, interpretat per Pau Casals a l'Assemblea General de les Nacions Unides el 1971.
- Els DRETS HUMANS: Me voy a convertir en un ave, de Maná.
- Els DRETS DELS INFANTS: Si Peter Pan viniera, d'Ismael Serrano.
- La IMMIGRACIÓ: Clandestino, de Manu Chao.
- La DIVERSITAT: Cd "Go", de Dusminguet.

Les activitats estan pensades per a nois i noies a partir de 10 anys, és a dir, de tercer cicle de primària i de secundària. A partir d'aquí l'educador/a les pot adaptar com millor ho consideri.

IMMIGRACIÓ, DISCRIMINACIÓ	Galt MacDermot, Hair, 1967.	Lila Downs- Border. Cd dedicat a Tots els migrants i difunts que han mort creuant la línia. 2001. Lucrecia- La noche de la Iguana. Prohibido, 1996. Zebda- Je crois que ça va pas être possible. Essence ordinaire, Barday, 1998. Juan Luís Guerra- Visa para un sueño. Grandes éxitos, 1995.
DIVERSITAT, INTERCULTU		Amparanoia, El poder de Machín, 1997; Feria Furiosa, 1999; Bebezones, 2000; Somos viento, 2002; Enchilao, 2003; Rebeldía con alegría, 2004. Macaco, El mono en el ojo del tigre, 1999; Rumbo submarino, 2002. Cheb Balowski, Bartzeloona, 2001; Potiner, 2003.

ALTRES CANÇONS:

	MÚSICA CLÀSSICA	MÚSICA POPULAR
GUERRA	Benjamin Britten, War Requiem. 1962	Celtas Cortos, Haz turismo, de l'àlbum Vamos, 1995. Dire Straits, Brothers in arms, de l'àlbum Brothers in Arms, 1985. Lax'n'busto, Faran de tu un heroi. De l'àlbum Qui ets tu, del 1993 Lluís Llach, Cançó sense nom, o On vas. De l'àlbum L'estaca, 1973.
PAU	Georg Friederich Händel, Música per als Reials Focs Artificials, HWV 351, 1748. En aquesta suite orquestral hi trobem una dansa titulada La paix.	Ben Harper, With My own two hands. Diamonds on inside, 2003. Elèctrica Dharma, La gent vol viure en pau. Força Dharma! Deu anys de resistència, 1985. Noa, Shalom Shalom. Noa Gold, 2003. U2, Walk On, All that you can't live behind, 2000. Cançó dedicada a Aung San Suu Kyi.
DRETS HUMANS	Cristóbal Halffter, Cantata dels Drets Humans, Yes Speak Out, 1968, composició basada en els articles de la Declaració Universal dels Drets Humans.	Bob Marley & Peter Tosh, Get up, stand up. De l'àlbum Burnin', 1973. Loreena Mckennit, Breaking the silence, cançó dedicada a Amnistia Internacional, a l'àlbum Parallel dreams, 1989. Sílvia Rodríguez, Derecho Humano. De l'àlbum Mariposas, 1999. The Specials, Free Nelson Mandela. In the studio, 1984.
DRETS DELS INFANTS	Michael Tippett, A child of our time, 1938.	Alberto Cortez, A Daniel, un chico de la guerra. Entre Líneas, 1985. Companyia Elèctrica Dharma, La croada dels nens, Tifa head, 1991. Pedro Guerra, Niños. Ofrenda, 2001. The Cranberries, War Child, To the faithful departed, 1996.

1. La música, un instrument d'educació per a la pau

L'EDUCACIÓ PER A LA PAU és "...Un procés dinàmic, continu i permanent, fonamentat en els conceptes de pau positiva i en la perspectiva creativa del conflicte, i que, a través de l'aplicació d'enfocaments socioafectius i problematitzadors, pretén desenvolupar una nova cultura, la cultura de la pau, que ajudi les persones a observar críticament la realitat situant-s'hi enfront i a actuar en conseqüència..."¹

D'aquesta definició volem remarcar quatre idees:

- "...conceptes de pau positiva..." Parlem de pau en sentit ampli: pau positiva.
- "...la perspectiva creativa del conflicte..." El conflicte esdevé l'eix vertebrador de l'educació per a la pau.
- "...enfocaments socioafectius i problematitzadors..." La metodologia utilitzada és tant important com els continguts. En aquest llibret parlarem d'enfocaments metodològics que posen l'accent en el treball de l'empatia i la creativitat.
- "...actuar en conseqüència..." educar per a la pau vol dir, també, educar per a la participació, per implicar-se en transformar el món cap a societats sense violència.

1.1. Música i pau positiva

Per PAU POSITIVA entenem "El procés de realització de la justícia en els diferents nivells de la relació humana. És un concepte dinàmic que ens porta a fer aflorar els conflictes i a afrontar-los i resoldre'ls de forma no violenta, amb la finalitat d'aconseguir l'harmonia de la persona amb ella mateixa, amb la naturalesa i amb les altres persones"².

La pau positiva és un concepte complex i multidimensional que cal traduir en condicions concretes, el repte és imaginar i desenvolupar instruments i estructures que permetin garantir el respecte als drets humans, el desarmament, i uns nivells mínims de desenvolupament i de democràcia.

¹ JARES, Xesús. *Educación para la paz*. Madrid: Editorial Popular, 1999

² Seminario de educación para la paz APDH. *Educar para la paz. Una propuesta posible*. Madrid: Ed. La Catarata, 2000

1.2. El conflicte, l'eix vertebrador de l'educació per a la pau

Entenem el CONFLICTE com una discrepància d'interessos o necessitats entre dues o més parts, per tant, en un món on persones diferents convivim juntes esdevé consubstancial i inherent a les relacions humanes. Si ens ho permetem, el conflicte ens ajuda a créixer i evolucionar, però cal treballar-lo: cal percebre'l de manera positiva, adoptar una actitud cooperativa i tenir una ferma voluntat activa i transformadora. L'educació per a la pau educa per saber respondre als conflictes de manera creativa, no violenta i empàtica. L'art, i en aquest cas la música, és un bon instrument per desenvolupar aquestes tres capacitats.

1.3. Metodologia: empatia i creativitat

L'educació per a la pau utilitza una metodologia d'enfocament socioafectiu, és a dir, el treball parteix d'una situació vivencial que seguidament s'avalua posant especial atenció en l'expressió d'emocions i sentiments, a més de pensaments. A partir de l'avaluació es reflexiona sobre com situacions similars poden passar en altres contextos socials. L'aprofundiment en aquest estudi ens porta a introduir nous continguts. Finalment, imaginem i impulsem propostes d'acció per millorar aquestes situacions.

A nivell personal, de ben segur que heu notat com la música és essencialment experiència vivencial: ens produeix respostes a nivell físic (portem la pulsació, seguim el ritme, modifica la respiració, els ritmes del cor, etc.), però també a nivell mental, psicològic o emocional. A través de la música podem experimentar sensacions (de llibertat, tranquil·litat, plaer), recuperar records, pensaments, imatges, o fins i tot canviar el nostre estat d'ànim. També ens permet expressar i comunicar a partir de canals diferents dels de la parla, o crear sentiments d'unitat amb altres persones i comunitats. En conclusió, la música ens ajuda a treballar valors que són implícits en ella mateixa, com escoltar, dialogar, compartir o respectar.

Una peça musical pot esdevenir una activitat didàctica socioafectiva: a partir de l'experiència musical podem avaluar com ens hem sentit, què hem notat o què ens ha passat, analitzar què està passant més enllà de nosaltres, prendre consciència tan a nivell personal com social del tema que hàgim decidit treballar i, finalment, elaborar propostes d'acció transformadora.

La música també promou l'empatia, la capacitat de posar-se en el lloc de l'altre. Aquesta ens ajuda a conèixer i a reconèixer els altres i un mateix; ens permet confiar

Tristos? Etc.

D'on són els autors? Quin és el seu origen cultural? Quines influències els poden portar a fer aquesta música mestissa? Com influeix la interacció amb altres cultures en la música de Dusminguet?

I la música que ens agrada a nosaltres: de quins països prové? Quins ritmes utilitza? Quines influències té? Amb quines llengües es canta? A quins països s'escolta?

Com ens influeix la interacció amb altres cultures a nosaltres: interactuem amb altres cultures? Com ho fem? Què ens aporta? N'estem contents o descontents? Què mantindríem i què canviariem?

Altres indicacions

- És interessant que puguin ballar i moure's mentre escolten la música. Per animar-los a fer-ho pot ser bo iniciar la sessió amb algun exercici d'expressió corporal. Alguns exercicis d'escalfament són:
  - En rotllana, fer exercicis per desbloquejar les articulacions des dels peus fins al cap.
  - En rotllana, tots segueixen la mateixa pulsació amb els peus. Seguidament i sense perdre la pulsació es fa una roda en què cada infant té el seu torn per marcar un ritme amb les mans i la resta el repeteix tot seguit.
  - Per torns, cada infant canta el seu nom seguint el ritme de la pulsació que porta el grup, la resta el repeteix.
  - Posar música. Seguint el ritme de la música jugar a "El rei", una persona dirigeix (el rei) i la resta el segueix en fila índia imitant els gestos del rei.
- Podeu complementar l'activitat ensenyant com es ballen els diferents estils de música recollits al cd (samba, son, sirtaki, etc.).
- Per a més informació:

Diccionario de música. Biblioteca de consulta Larousse. Spes Editorial. Barcelona, 2003.

Dusminguet: <http://www.dusminguet.to/>

Ritmos y Bailes: <http://www.radiorabel.com/ritmosybailes/>

Font: Escola de Cultura de Pau

L'educació intercultural busca afavorir i enfortir les bases de relacions mútues entre les diferents societats, i també entre els grups culturals majoritaris i minoritaris, a través de formar persones capaces de reconèixer les diverses identitats culturals, promoure el respecte a les minories, i resoldre conflictes de manera pacífica i no violenta.

Desenvolupament

1. Es presenta l'activitat. La introduïm amb una conversa sobre la música que agrada als nois i noies: Quins són els nostres estils de música preferits? Com i quan ens agrada escoltar-los? Què ens transmeten?
Expliquem que hi ha molts tipus diferents de música amb orígens molt diversos i els convidem a escoltar algunes peces. Expliquem l'activitat.
2. S'escolten algunes peces del cd (tres, quatre o les que el dinamitzador cregui convenient) . És recomanable que ho facin drets i movent-se per l'espai per animar-los a expressar-se corporalment.
3. Es demana als nois i noies quina peça els ha agradat més i es fan petits grups en funció de les peces escollides. És igual si una peça la repeteixen diversos grups.
4. Cada grup es prepara una representació a partir de la peça escollida. Indicarem només dues pautes: que al llarg de la presentació, en un o diversos moments, cal representar diferenciadament els diversos instruments/sons que s'identifiquin en la peça per tal que el públic els reconegui. La segona pauta és que en algun moment de la performance es representin els ritmes o danses d'arreu del món que s'identifiquin en la peça.
5. Es presenten les representacions. Després de cada representació es deixen uns minuts per a la valoració:
Els espectadors comenten: Què ens ha transmès la música? Com ens ha fet sentir?
Quins ritmes hi identifiquem? Quins instruments o sons hi reconeixem? De quines cultures provenen?
Què és el que més ens ha agradat de la representació? El que més ens ha sorprès? Allò que no compartim?
Quin missatge m'arriba del que han representat els meus companys i companyes?
Finalment el grup actor comparteix amb la resta de companys quin ha estat el procés que l'ha portat a elaborar la representació mostrada.
6. Posada en comú. Avaluació

Avaluació: Quants ritmes hem recopilat amb totes les representacions? De quants orígens culturals? Amb quantes llengües?

Quantes i quines sensacions i emocions ens han fet sentir? Contents? Melancòlics?

i ser mereixedors de tota confiança; i aprendre a expressar pensaments, emocions i sentiments, elements clau en qualsevol conflicte i continguts bàsics de l'educació per a la pau.

En el camp musical són moltes les cançons que ens permeten reflexionar sobre nosaltres mateixos, els altres i l'entorn, i a partir d'aquí modelar el nostre comportament i les nostres actituds. Són moltes les cançons que ens plantegen situacions que mai no havíem imaginat, ampliant la nostra visió de la realitat, els nostres coneixements...

La música és en ella mateixa un procés viu de creació que, en conseqüència, desenvolupa la creativitat humana. Tal i com deia el músic i defensor per la pau Yehudi Menuhin "En la creació tenim obertes incalculables possibilitats; en la destrucció, només una", és així com la creativitat esdevé un instrument fonamental per a la construcció de la pau, ens permet expressar-nos, produir, imaginar, innovar i inventar diferents solucions als problemes. En resum, la creativitat ens facilita saber buscar respostes no violentes als conflictes, per tant és important educar en i per a la creativitat.

1. 4. Música i noviolència

La música es configura també com un instrument d'acció no violenta. Noviolència vol ser una traducció del terme gandhià ahimsa, que rebutja la violència i la passivitat i posa l'èmfasi en l'acció transformadora decidida, però des del respecte a totes les persones. La música pot ser un instrument poderós per promoure accions no violentes a favor de la pau i del canvi de situacions injustes i de patiment.

En la música clàssica molts compositors han deixat obres relacionades amb la pau, fruit de les situacions que van viure, sobretot a partir de la 2ª Guerra Mundial, quan molts d'ells van decidir dir musicalment allò que no sabien expressar d'una altra manera. Disposem de moltes composicions de música clàssica que fan referència als drets humans, a la justícia, a la democràcia, al desarmament, al diàleg, etc.

Des de la música popular trobem també molts exemples on la música s'ha utilitzat com a instrument de pau:

- Cantants, cantautors o cantautores, com Bob Dylan, Noa, John Lennon, Bob Marley, Miriam Makeba, Youssou N'Dour, Nina Simone, i molts d'altres, o grups musicals com REM, U2, etc., que han decidit dedicar la seva vida a la música i a la pau, ens han deixat una maleta plena de cançons sobre temàtiques relacionades amb la pau (drets humans, discriminació, medi ambient,

solidaritat, etc.), amb una gran funció pedagògica, de sensibilització i de proposta. Més d'una d'aquestes cançons ha esdevingut símbol de lluites no violentes importants. L'estaca de Lluís Llach n'és un bon exemple, no només ha esdevingut un símbol aquí, sinó també en altres països com Polònia en la seva lluita contra el sistema comunista de l'antiga URSS.

- L'organització de concerts i macroconcerts que han girat al voltant de causes socials (les guerres, les crisis humanitàries, la pobresa, etc), convertint-se en multitudinàries manifestacions de denúncia, i/o per recaptar fons per a causes socials. Entre d'altres cal destacar el Bangladesh Concert celebrat el 1971, amb motiu de la independència de Bangladesh del Pakistan; la gira de concerts d'Amnistia Internacional Human Rights Now! als 80; el concert d'homenatge a Freddie Mercury i pel reconeixement de la SIDA als 90; la celebració a Roma del concert We are the Future per recaptar fons i informar de la situació en què viuen molts menors afectats per la guerra, la pobresa i la violència, el 2004; etc.
- Actualment es duen a terme moltes iniciatives on la música és un mitjà per promoure la pau, que es configuren com exemples de convivència i desenvolupament en situacions de conflicte i violència. Per exemple, cal destacar la Timbalada de Carlinhos Brown, un taller de percussió que permet a més de 300 infants i joves allunyar-se de la violència gràcies a la música.

En conclusió, veiem que la música pot ser un instrument per a l'educació i la construcció de la pau. Ens permet educar-nos en la creativitat, en la noviolència i en l'empatia, actuant a la vegada a diferents nivells de la nostra existència, tant personal -sent un mitjà de creixement i desenvolupament-, com també social -esdevenint instrument de conscienciació, denúncia i proposta-. Amb la música podem aprendre a conèixer noves realitats, a participar i cooperar, a raonar i a analitzar el món en què vivim, reflexionant de manera crítica i actuant intentant transformar creativament la realitat que ens envolta.

el espacio virtual que reúne al tambolero del Senegal, al soplador de gaita escocesa y al cantaor flamenco, todos juntos y en armoniosa compañía.²⁰

Tota persona té dues necessitats importants: ser reconeguda pel que ella sent que és, per la seva identitat, i ser acceptada i integrada en els grups socials on conviu. Quan la identitat de la persona es construeix a partir de la del seu grup social no hi ha problema, la dificultat sorgeix quan la identitat de l'individu (o del grup minoritari) dista de la del grup majoritari. Això és el que passa sovint en societats multiculturals.

Les societats actuals estan formades per un conjunt heterogeni de grups ètnics, culturals, lingüístics o religiosos, resultat dels constants moviments migratoris que marquen i han marcat la història de la humanitat. De fet, qualsevol cultura és el resultat de les diverses influències que ha rebut fins a ser el que ara és, i quantes més influències i més diverses, més rica i dinàmica esdevé una cultura.

Tanmateix és innegable que la diversitat genera conflicte; per tant, cal aprendre a conviure-hi, cal saber construir relacions des del reconeixement i el respecte mutu. Relacions fonamentades en dos elements: la voluntat d'entendre i conèixer l'altre, però també de fer-se entendre i donar-se a conèixer a l'altre; i el respecte a unes pautes mínimes compartides de convivència conjunta.

La simple coexistència física de grups ètnics, racials i culturals diferents no genera una convivència social positiva i enriquidora. Cal no deixar en mans de l'atzar la consecució d'aquest ideal i intervenir perquè no es produeixin assimilacionismes, racismes, guetos o resistències culturals, lingüístiques o religioses. Cal treballar activament per superar les societats multiculturals (on diferents grups ètnics, religiosos o culturals viuen en un mateix espai però sense interactuar entre ells) i construir una societat intercultural, on els diferents grups culturals conviuen en un mateix territori mantenint relacions obertes d'interacció, intercanvi i reconeixement mutu dels seus respectius valors, codis i maneres de viure, des d'unes relacions de poder igualitàries, i on cada persona té la mateixa importància i sent respectada la seva dignitat personal.

"La societat intercultural és aquella en la qual l'origen cultural és un punt de partida, i no una fita impossible de modificar. A partir d'aquí cada individu construeix la seva pròpia identitat des de les experiències personals del seu itinerari particular, que va forjant amb multitud d'estímuls de gran diversitat."²¹

²⁰ SIANKOPE, J, VILLA, O. Música e interculturalidad, Editorial La Catarata. Pàgina 10.

²¹ MAALUF, Amin: Les identitats que maten. Per una mundialització que respecti la diversitat.

El camí (nº 9) ens presenta l'estil musical anomenat reggae, que va néixer de la mà dels hereus africans a Jamaica. Aquesta música representa un cant a l'esperança i una arma de combat contra l'opressió de Babilònia, és a dir, el poder blanc.

La cançó nº 12, Cosa fea és una samba, un ball popular brasiler d'origen africà mundialment conegut gràcies al Carnaval de Rio de Janeiro. La samba és de ritme sincopat i s'acompanya d'instruments de percussió i cants on s'alternen el cor i els solistes. Originàriament es ballava en parelles i actualment s'executa en grups que ballen en cercles o en dobles línies. La cançó nº 11, El viatge, ens introdueix en el baión, un tipus de samba però més lent.

Amb L'enterro (nº13) viatgem cap a les costes del Mediterrani, concretament a Grècia, on el sirtaki, dansa tradicional per excel·lència, ens convida a ballar saltant en cercle i agafats per les espatlles amb els nostres companys i companyes.

ACTIVITAT. Go, Dusminguet

Intenció educativa:

- Sentir la música des de tot el cos. Deixar-se impregnar per la música.
- Identificar possibles ritmes i estils de música que es barregen en una peça musical i en el recull de peces d'un cd del mateix autor.
- Valorar la riquesa musical de les peces treballades.
- Notar com un grup català crea música a partir d'influències d'una gran barreja de ritmes i estils musicals d'arreu del món.
- Reflexionar sobre la globalització com una oportunitat per a l'enriquiment cultural o un risc per a la homogeneïtzació cultural.

Temps estimat: 120 minuts.

Material: Cd "Go" de Dusminguet.

Marc teòric:

"La vida nos ha cambiado a quienes vivíamos aquí de antes y a quienes, como Joseph, se instalaron entre nosotros para no regresar a sus países de origen sino de vacaciones. El pardo uniforme de antaño dio paso a un pastel multicolor de atavíos luminosos y lugares pintorescos donde le sirven a uno el tipo de viandas que otros degustan a diario a miles de kilómetros de distancia. Quienes disfrutamos con la cosa musical, no tardamos en cogerle el punto a la nueva "aldea global", entendida como

2. Sis propostes didàctiques

Donem pas a sis cançons sobre la guerra, la pau, els drets humans, els drets dels infants, la immigració i la diversitat. De les sis activitats, tres posen l'èmfasi en el caràcter vocal de les peces musicals i les altres tres en la part instrumental. En les vocals (fitxes 3, 4 i 5), les paraules adopten gran valor, ja que a partir d'elles s'intenta transmetre idees o missatges. En les instrumentals (fitxes 1, 2 i 6), la música en si, a través dels seus sons i ritmes, és la que ens intenta comunicar un missatge, adoptant per ella mateixa un gran poder evocatiu i imaginatiu.

Hem intentat que la metodologia emprada en les activitats sigui diversa, però sempre des de l'enfocament socioafectiu, des de l'ús del joc i dels diversos llenguatges expressius. Ahora hem volgut explorar diferents possibilitats d'utilitzar la música: des de ficar-nos-hi dins per vivenciar i expressar lliurement allò que ens transmet i des d'aquesta vivència transportar-nos a continguts de l'educació per a la pau, fins a analitzar a partir de les paraules o el drama allò que l'autor ens vol comunicar, o utilitzar-la com a motivació per endinsar-nos en algun contingut de l'educació per la pau a través d'una altra activitat, d'un joc.

a. La guerra: The Star-Spangled Banner

ACTIVITAT. Star-Spangled Banner, Jimi Hendrix

Intenció educativa

- Notar com la música ens transmet emocions i sensacions.
- Reconèixer les sensacions, pensaments, emocions que ens evoca una peça musical.
- Valorar la capacitat dels músics per expressar i transmetre inquietuds, malestar, etc. entorn dels conflictes socials.
- Conèixer algunes dades de les conseqüències de les guerres actuals.
- Qüestionar la guerra com a estratègia de resolució de conflictes.

Temps estimat: 60 minuts.

Material: peça musical Star-Spangled Banner, localitzable als cd "Best of Jimi Hendrix" i "Live at Woodstock".

Paper d'embalar, estris de pintar, caixes de cartó i altres elements de rebuig, etc.

Aconsellem una sala sense taules.

Marc teòric:

La guerra del Vietnam (1959-1975) va ser l'enfrontament entre el Vietnam del Sud, que comptava amb el recolzament d'EUA i d'altres països, contra el Vietnam del Nord i les guerrilles comunistes (Vietcong) que actuaven al Vietnam Sud amb el recolzament de l'URSS i Xina-. Va ser la guerra més llarga de la història nord-americana. El 1975 EUA es va retirar, el govern del Vietnam del Sud va ser enderrocat y va produir-se la unificació del Vietnam. En la guerra van resultar morts més de dos milions de vietnamites i gairebé seixanta mil nord-americans.

Als EUA, a mesura que augmentava la intervenció militar al país asiàtic, la guerra es convertia en una qüestió cada vegada més polèmica, degut a la seva crueltat i a les imatges que n'arribaven. L'oposició a la guerra es va estendre entre la joventut i el moviment Hippie, que integrava moviments pacifistes, de defensors dels drets humans, etc. organitzant marxes i manifestacions de protesta contra la guerra. El moviment es va acompanyar de la música i dels festivals com a forma de protesta. Així, el 1969 es va celebrar el festival de Woodstock sota el lema "Pau, música i amor", amb una assistència de mig milió de persones. El festival buscava unir el moviment antibèl·lic i el rock, i hi van actuar les millors figures musicals del moment.

Un dels participants va ser Jimi Hendrix, guitarrista, cantant i compositor nord-americà nascut el 1942. Hendrix va oferir la seva personal interpretació de l'himne americà Star-Spangled Banner, reivindicant la fi de la participació d'Estats Units a la guerra del Vietnam. És una cançó instrumental, on la guitarra presenta l'himne americà i de mica en mica aquest va sent interromput per distorsions del so, simulant els sons de la guerra, explosions, bombardeigs, metralladores, trets i crits aconseguits només amb la guitarra.

Segons l'Informe Alerta 2005!³, en finalitzar l'any 2004 s'han comptabilitzat 25 conflictes armats al món. Segons aquest informe, s'entén per conflicte armat "tot enfrontament protagonitzat per grups de diversa índole, com forces militars regulars o irregulars, guerrilles, grups armats d'oposició, grups paramilitars, o comunitats ètniques o religioses, que utilitzant armes o altres mitjans de destrucció provoquen més de 100 víctimes a l'any".

La naturalesa dels conflictes armats actuals ha canviat, ara es caracteritzen per la seva gran complexitat: són conflictes de caràcter intern i localitzats dins d'un mateix estat, però amb influències regionals i internacionals (tràfic d'armes, flux de persones refugiades a països veïns, interessos de multinacionals, etc.).

³ CAÑADAS M., CARAMÉS A. i altres. Alerta 2005! Informe sobre conflictos, derechos humanos y construcción de paz, Escola de Cultura de Pau de la UAB, Icaria Editorial. 2005.

aquest darrer àlbum gravat després de la mort del baixista del grup Carlos Rivolta. Amb Go Dusminguet ens proposen un viatge musical arreu del món, ens transporten a Amèrica Llatina, Europa i el Nord d'Àfrica.

Tant a la primera com a l'última cançó (Candombé de apertura, nº 1 i Candombé de clausura, nº 14), ens fan conèixer què és el candombé, un ritme afro-uruguaià. Les cançons s'acompanyen, entre d'altres instruments, de guitarra, percussió, i d'altres sons introduïts al tema musical a partir del sampler, un aparell que permet tenir un arxiu de mostres per introduir-les en la cançó. La veu és la de Carlos Rivolta.

Go, la cançó número 2, ens presenta l'ska, com també ho són Spain (nº 4) i Nitson (nº 10), un estil procedent de Jamaica caracteritzat per uns ritmes ràpids que ens conviden a saltar i a ballar.

A la cançó El son (nº 3), tal i com diu el seu títol ens introduïm en el son, la música popular de Cuba i el gènere musical que més ha influït en la salsa. És el resultat de l'evolució i fusió de bases rítmiques africanes i espanyoles. Hi podem apreciar el so del baix, guitarres, percussió, com les claus que ens marquen l'inici de la cançó, i entre d'altres, també hi trobem la presència de l'scratch, una tècnica molt utilitzada en la cultura del Hip-Hop i en la música rap on es produeix un efecte similar a un disc ratllat que s'aconsegueix amb el moviment manual de tocar el disc de vinil que gira sobre la platina. El son, però, no és l'únic estil que apareix en aquesta cançó ja que també hi trobem el montuno, que forma part de la salsa i és part d'una peça musical en què els músics improvisen lliurement, alternant les veus del solista i el cor, així com també ho fan els instruments. Aquest estil apareix també a la cançó nº 6, R'N'R.

La cançó nº 5, Maneras, ens presenta un vallenato, gènere musical originari de Valledupar, Colòmbia, però que s'ha estès a tot el país. Els instruments que conformen el conjunt vallenato neixen de la barreja de tres cultures, l'espanyola, l'africana i la indígena. L'acordió representa la influència europea, i les percussions les influències indígenes i africanes.

Como si nada (nº7) és una rumba, un cant folklòric aflamencat d'origen hispanoamericà que es va popularitzar a Espanya a través del teatre i espectacles de varietats, en la que hi trobem la presència de la guitarra espanyola, les palmes, bateria, acordió...

La rabia (nº 8) ens presenta un Cha Cha, originàriament conegut com a Cha Cha Cha, una variació del mambo, ball originari de Cuba. El nom prové del so de la percussió que acompanya la música, i es balla fent tres passos ràpids (o txa-txa-txa) i dos passos lents.

4. Avaluem

Avaluació:

Com us heu sentit els immigrants? Els empresaris? La policia? El delegat del govern? Els funcionaris municipals? El director de l'escola? Què ha anotat l'observador? És important dedicar temps per expressar les emocions, idees i sentiments que els ha provocat les situacions que han viscut durant el joc, així com identificar, analitzar i valorar què és allò que els ha fet sentir d'aquella manera. Podreu enllaçar moltes d'aquestes reflexions amb l'explicació de la problemàtica que viuen diàriament els immigrants il·legals a casa nostra.

Què penseu de la situació en què es troben els immigrants il·legals?

Quins motius creieu que fan decidir a una persona a emigrar del seu país?

I a escollir el nostre com a país d'acollida?

De quina manera influeix el fenomen de la immigració en la nostra societat? I en la nostra cultura? I en la nostra economia?

Com penseu que s'hauria de fer l'acollida i integració de les persones immigrades a casa nostra? Quines coses proposaríeu fer?

Altres indicacions

S.O.S Racisme: <http://www.sosracisme.org/sosracisme/>

<http://www.entrecultures.org>, web de recursos d'educació intercultural

<http://www.edualter.org>, web de recursos i materials d'educació alternativa

Andalucia acoge: <http://www.acoge.org/>

Font: pròpia, adaptat d'un treball elaborat per alumnes de l'assignatura de campus "Educació per la Pau" de la UAB.

f. La diversitat: Cd Go

El grup de música Dusminguet és un grup de música mestissa, reivindicativa, festiva i de gran varietat d'estils (cumbia, cha-cha, reggae, merengue, ska, rumba, R'N'R...). Dusminguet utilitza una gran diversitat d'instruments (djembé, cajón, bateria, guitarra, baix, banjo, harmònica, teclats, acordió diatònic...) i de llengües (canten en català, castellà, francès, anglès, àrab, portuguès...). És un grup de La Garriga format per Joan Garriga, Martí Vilardebó, Dani Portabella, Beto Bedoya i Tomás Arroyos. La Garriga és un poble on des de fa alguns anys s'han establert immigrants de diferents procedències, fet que explica les influències musicals del grup.

El gener del 2004 els components de Dusminguet van decidir finalitzar amb la seva carrera musical conjunta, però tot i així ens van deixar el record musical amb la publicació de tres àlbums: "Vafalungo" (1998), "Postrof" (2001) i "Go" (2003),

Les seves causes poden ser diverses: en relació amb el poder polític (on s'observen les dificultats en l'alternança de poder, la fragilitat del sistema democràtic i la lluita, en definitiva, per aquest poder); en relació amb el binomi autonomia-independència, situació que implica l'existència de grups minoritaris (o majoritaris en alguns casos) amb reclamacions i aspiracions de poder polític a partir d'afirmacions identitàries no satisfetes; i en relació al territori i la població (enfrentaments de caràcter intercomunitari pel control dels recursos naturals, a causa de la marginació regional o la colonització demogràfica d'una comunitat respecte de l'altra). En la majoria dels casos, no obstant, aquestes causes no es presenten de manera aïllada, sinó interrelacionades.

Són conflictes amb molts i diferents actors enfrontats: a més dels exèrcits hi trobem guerrilles, paramilitars, narcotraficants, grups d'autodefensa, grups de seguretat privats, grups polítics armats, etc. Actors que se serveixen de nous mètodes i estratègies orientats bàsicament contra la població civil (genocidi, segrestos, mutilacions, violacions en massa de dones, ecocidi, etc.) i que no respecten les normes bàsiques del dret internacional humanitari.

L'evidència de la barbàrie d'aquests nous conflictes armats és que actualment el 90% de les víctimes mortals són civils⁴.

Desenvolupament:

1. Distribuïm, per terra i en diferents punts de la sala, un bon tros de paper d'embalar, dacs, retoladors o altres eines per dibuixar, papers de colors, caixes de cartó i altres materials de rebuig, i/o tot allò que ens sembli adequat com a suggeriment.

2. Presentem l'activitat. Comentem que la música pot ser un vehicle molt potent d'expressió, reconeixement o denúncia de situacions diverses. En aquest cas escoltarem una peça interpretada per Jimi Hendrix al macroconcert a Woodstock (EUA) el 1969.

És important crear l'espai i donar prou temps perquè els participants se situïn en l'activitat, si ho considerem convenient podem posar alguna peça prèviament a la de Hendrix o fer algun altre exercici d'escalfament perquè el grup se centri en l'activitat.

3. Fem l'audició. Dura uns quatre minuts. Els nois i noies han d'expressar lliurement allò que els transmeti la música, dibuixant, ballant, escrivint, o de la manera que més còmodes se sentin.

⁴ Mentre que en la 1ra Guerra Mundial el 90% dels morts van ser militars.

4. Valorem a través d'una conversa com ens hem sentit. Primer formulant preguntes de l'estil: Us ha agradat? Com us heu sentit? Què us ha suggerit la peça? Què en remarcaríeu? En aquest espai és important comentar sentiments i emocions. Si a algun noi o noia li recorda la guerra, n'estirem el fil demanant-li que concreti quines coses de la peça l'hi han fet pensar. Conversem tots plegats sobre aquest punt. Si cal, tornem a escoltar algun fragment de l'obra.

5. Comentem què imaginem que volia denunciar Hendrix amb aquesta peça, si saben de quina peça musical es tracta i si l'havien sentida mai abans. Descubrim que és l'himne dels Estats Units d'Amèrica i ens preguntem què passava a EUA el 1969.

6. Comentem breument la història de la guerra del Vietnam i la seva repercussió a EUA. A partir d'aquí comentem els beneficis i costos de les guerres com a estratègia de resolució de conflictes.

7. Tornem a escoltar la peça musical.

8. Avaluem

Avaluació: Què heu sentit o pensat la segona vegada que heu escoltat la peça? Com ha estat respecte a la primera vegada? Creieu que amb la seva interpretació Hendrix aconsegueix transmetre allò que volia? Us ho ha transmès a vosaltres?

Compartiu la preocupació de Hendrix per les guerres? Per què? Per què no?

Creieu que amb les guerres s'aconsegueix solucionar els conflictes socials i polítics que les originen? Quines altres possibles maneres de buscar solucions se us acudeixen?

Altres indicacions:

- Aquesta activitat i la de la fitxa 2 poden ser complementàries per treballar els conceptes de guerra i de pau. Al document Introducció de conceptes: pau, violència, conflicte hi trobareu un breu marc teòric:

<http://www.pangea.org/unescopau/img/programas/educacion/publicacion002c.pdf>

- Per ampliar continguts sobre la guerra:

BASTIDA, Anna: Desaprender la guerra, Ed. Icaria 1994.

FISAS, Vicenç: Procesos de paz y negociación de conflictos armados. Ed. Paidós, 2004.

- Per ampliar continguts sobre la guerra del Vietnam:

<http://www.historiasiglo20.org/enlaces/vietnam.htm>

http://es.encarta.msn.com/encyclopedia_761552642/Guerra_de_Vietnam.html

Font: Escola de Cultura de Pau

EMPRESA NAVILERA SL: És una empresa mitjana que produeix vaixells de paper. Com a màxim pot acceptar un 20% dels immigrants adults en joc. Té interès a contractar legalment els seus treballadors i presenta els papers de cada nou treballador a la Delegació del Govern. A tots els treballadors els paga 100 € el vaixell. No accepta menors. Té preferència pels treballadors sud-americans, és més fàcil entendre-s'hi, després els de l'Europa de l'Est, els subsaharians, i només quan no en troba cap altre agafa magrebins.

Material: papers com a matèries primeres. Bitllets de 50 i 100 €. Fitxa de contracte laboral. Per tramitar un contracte a Delegació del Govern cal posar el nom de l'empresa, el del treballador i la feina que fa i la signatura de l'empresari.

DELEGACIÓ DEL GOVERN: És responsable de decidir, de totes les peticions de contracte de treballadors estrangers fetes per empresaris d'aquí, quines són acceptades i quines no. Ho decideix a l'atzar, quan l'empresari li fa la demanda l'obliga a jugar al "joc dels escuradents". Si l'empresari guanya li concedeix la petició; si no, la hi denega i estripa davant seu els papers del contracte. El "joc dels escuradents" consisteix en què l'empresari esculli entre tres bastonets de mides diferents amagats a la mà del delegat del govern, dels quals només veu la punta. Les tres puntes estan a la mateixa alçada: si l'empresari treu el bastonet més llarg, perd; si en treu un dels altres dos, guanya.

Material: 3 bastonets (escuradents, llapis o qualsevol altre objecte que pugui fer la funció).

ESCOLA: Només pot matricular aquells nens i nenes que disposin del certificat d'empadronament.

Material: fitxa per formalitzar les matrícules: s'hi ha de posar el nom de l'alumne, l'edat i el curs, el nom de l'escola i la seva signatura (com a segell del centre).

POLICIA: Hi ha 2 policies que cada 2-5 minuts (en funció del nombre de participants, el dinamitzador ho decideix), fan una batuda policial. En cridar la paraula **BATUDA POLICIAL!** tots els immigrants han de córrer per tota la sala, els 3-5 primers immigrants atrapats per policies (seguint les normes del joc "tocar i parar") seran reclosos en un centre d'internament fins que acabi el joc. Aquest centre es representarà col·locant els immigrants atrapats de cara a la paret en un racó de la sala. Els policies són responsables que no s'escapin del centre en cap moment. Només els immigrants que tinguin tots els papers podran lliurar-se de les batudes policials.

15% entre els subsaharians, i 15% entre els asiàtics. Cada persona immigrada té un passaport. L'OBJECTIU DE LES FAMÍLIES IMMIGRADES ÉS ACONSEGUIR HABITATGE (un contracte de lloguer), FEINA (com a mínim un contracte laboral) I ESCOLARITZAR ELS FILLS. No coneixen els procediments legals i s'han d'espavilar sense ajuda.

Material: fitxes per al passaport. Al passaport cada immigrant ha d'escriure-hi: el seu nom, edat, color de pell i d'ulls, alçada, país d'origen, sexe i llengua materna.

El joc acabarà, en funció del temps, quan almenys alguna família hagi aconseguit els tres objectius amb tots els papers en regla.

AJUNTAMENT: Dóna el certificat d'empadronament a qui té habitatge reconegut. Una família ha de presentar els passaports i un contracte de lloguer per empadronar els seus membres directament i sense preguntar res més.

Si la família ho demana, li donarà informació dels papers que necessita: amb un contracte de treball es pot aconseguir un contracte de lloguer, i en llogar un habitatge es poden empadronar. En qualsevol moment tenen dret a servei sanitari gratuït i, una vegada empadronats, els nens i nenes tenen dret a escolarització.

Material: fitxa de certificats d'empadronament. El funcionari municipal els elabora amb els noms dels empadronats, l'adreça i una firma seva (simula el tampó de l'Ajuntament).

IMMOBILIÀRIA: Aconsegueix pis per 600 € a qui té els papers en regla (contracte laboral). Per als que no tenen papers se'ls pot rellogar per vies "estranyes" pisos o habitacions amb contracte a nom d'altres persones a un cost de 1.200 €.

Material: fitxa de contracte de lloguer que l'agent immobiliari omplirà amb l'adreça de l'habitatge contractat, la seva signatura i la del membre de la família que la representi.

EMPRESA FLORSA: Es dedica a distribuir dibuixos de flors arreu del món. És una gran empresa, amb molts treballadors, que pot assumir fins a un 50% dels immigrants en joc. També accepta menors com a treballadors. Té tendència a preferir els treballadors il·legals, li surten més rendibles: als que tenen papers els paga 100 € per flor pintada, als il·legals els les paga a 50 € la unitat. Els dibuixos de flors passen un control de qualitat: totes són diferents i han de tenir com a mínim dos colors, l'empresari decideix si n'hi ha que no tenen un nivell de qualitat mínim i cal repetir-les.

Material: papers i colors com a matèries primeres. Bitllets de 50 i 100 €

b. La pau: El cant dels ocells

ACTIVITAT: Pau Casals, El cant dels ocells, Nacions Unides 1971

Intenció educativa:

- Reconèixer i expressar les sensacions, pensaments, emocions que ens evoca una peça musical.
- Descobrir la història de lluita i voluntat que hi ha darrera la interpretació d'aquesta peça per Pau Casals, el dia 24 d'octubre de 1971 a la seu de l'ONU.
- Empatitzar amb la lluita de Casals a través de l'audició d'El cant dels ocells.
- Reflexionar sobre el concepte de pau que Casals defensava i el nostre.
- Reflexionar sobre el poder simbòlic d'una peça musical i el paper de la música com a instrument de defensa de la pau.

Temps estimat: 90 min.

Material: Peça disponible al cd: "Pau Casals. Lo mejor". Sony Classical. Sony Music Entertainment, 1992. Fabricat a Àustria i imprès a Holanda. 2 cd's.

O a la web: <http://www.epdlp.com/compclasico.php?id=975>

Cartolines de colors, paper d'embalar, dacs, teles de colors, etc.

Aconsellem una aula sense taules.

Marc tèoric:

Pau Casals⁵ va ser un violoncel·lista, director i compositor excepcional, nascut al Vendrell el 1876, que va gaudir de gran reconeixement internacional des de molt jove. També va ser un reconegut lluitador per la pau i els drets humans.

El 1919 fundà l'Orquestra Pau Casals de Barcelona. El 1926 creà l'Associació Obrera de Concerts, una associació de caràcter independent amb la intenció última d'apropar la música a la classe treballadora.

El 1933 rebutjà la invitació de tocar a Alemanya a causa de l'arribada al poder d'Adolf Hitler i les persecucions dels nazis, i manifestà la seva oposició a actuar en aquell país fins que no canviés el règim.

El 1938 Pau Casals féu el seu últim concert a Espanya, en benefici de la Societat d'Ajuda als Infants. El 1939, després de l'ocupació de Barcelona per les tropes del general Franco, s'exilià. Després d'una curta estada a París s'instal·là a Prada, des d'on començà la seva llarga campanya d'ajuda als refugiats espanyols.

El 1946 decidí no tornar a tocar públicament mentre les democràcies no canviessin la seva actitud envers el govern de Franco. Durant els quatre anys següents es dedicà a compondre, fer classes i sobretot ajudar els refugiats espanyols.

⁵ Biografia extreta de <http://www.paucasals.org/catala/casa/cronolo.htm>

El 1950 el seu amic Alexander Schneider aconseguí que tornés a tocar amb motiu del primer Festival de Prada, realitzat en commemoració del bicentenari de la mort de Bach, el compositor preferit de Casals.

El 24 d'octubre de 1958 fou convidat pel secretari general de les Nacions Unides a fer un concert a la seu de l'Assemblea General, a Nova York, per commemorar el Dia de les Nacions Unides. El concert, juntament amb el "missatge de pau" que Casals havia gravat uns dies abans a Ginebra, va ser retransmès per ràdio a més de 40 països, convertint-lo des d'aquest moment en símbol de la lluita per la pau al món. Aquest mateix any, Pau Casals fou proposat per al Premi Nobel de la Pau.

El 1960 estrenà l'oratori El Pessebre a Acapulco. A partir d'aquest moment, Pau Casals decidí dirigir aquesta composició arreu del món, com a missatge personal de fraternitat i pau mundial. El 19 d'abril de 1962, amb el concert de l'oratori El Pessebre celebrat al Memorial Opera House de San Francisco, Pau Casals anuncià la seva intenció d'embarcar-se en una croada personal per la dignitat humana, la fraternitat i la pau. Durant els deu anys següents, dirigí El Pessebre arreu del món, passant a ser l'activitat musical més important dels seus últims anys. El 24 d'octubre de 1963 El Pessebre fou interpretat a la seu de les Nacions Unides.

L'any 1971 va ser sol·licitat pel secretari general de les Nacions Unides per compondre l'Himne de les Nacions Unides. El dia de l'estrena, el secretari general U-Thant li va donar la Medalla de la Pau de l'ONU, i tot seguit, Pau Casals, després de tocar l'Himne, va dirigir unes paraules a l'Assemblea i va afegir al repertori la cançó tradicional catalana El cant dels ocells.

"Aquest és l'honor més gran que he rebut en la meua vida. La pau ha estat sempre la meua més gran preocupació. Ja en la meua infantesa vaig aprendre a estimar-la. La meua mare --una dona excepcional, genial--, quan jo era noi ja em parlava de la pau, perquè en aquells temps també hi havia moltes guerres. A més, sóc català. Catalunya va tenir el primer parlament democràtic, molt abans que Anglaterra. I fou al meu país on hi hagué les primeres nacions unides. En aquell temps --segle onzè-- van reunir-se a Toluges --avui França-- per parlar de la pau, perquè els catalans d'aquell temps ja estaven contra, CONTRA, la guerra. Per això les Nacions Unides, que treballen únicament per l'ideal de la pau, estan en el meu cor, perquè tot allò referent a la pau hi va directament. Fa molts anys que no toco el violoncel en públic, però crec que he de fer-ho en aquesta ocasió. Vaig a tocar una melodia del folklore català: El cant dels ocells. Els ocells, quan són al cel, van cantant: "Peace, Peace, Peace" (pau, pau, pau) i és una melodia que Bach, Beethoven i tots els grans haurien admirat i estimat. I, a més, neix de l'ànima del meu poble, Catalunya"⁶.

⁶ Paraules de Pau Casals a l'ONU, 24 d'octubre de 1971.. Versió catalana del llibre d'Enric Casals, Pau Casals, dades bibliogràfiques inèdites. Cartes íntimes i records viscuts. Editorial Pòrtic: Barcelona, 1979.

noves persones en condició de plena ciutadania, i acceptar-ne tant els avantatges com les dificultats, tal i com acceptem moltes altres coses i lluitem per elles cada dia. És evident que el conviure diferents persones genera conflictes, i si a més utilitzen diferents llengües i codis culturals encara és més complicat. Lluitar per millorar la convivència requereix de molt esforç, però és una font d'enriquiment personal i cultural indiscutible.

D'altra banda, si creiem en la dignitat de la persona i en els drets humans, hem de ser capaços de vincular aquests drets a la persona i al lloc de residència, i no al seu origen. No podem focalitzar la lluita contra la immigració irregular en lluitar contra les víctimes, com s'ha fet fins ara, sinó que on cal actuar és contra les causes (econòmiques, polítiques i socials).

Desenvolupament

1. Escoltem la cançó.

2. Establim una conversa sobre què els sembla la cançó:

Us agrada la música? Quins instruments i ritmes hi identifiquen?

Què us crida l'atenció del que explica la cançó?

Que penseu que vol dir Manu Chao amb aquesta cançó? Ho compartiu?

Què penseu dels immigrants?

És important avaluar la percepció inicial que els nois i noies tenen de la immigració.

3. Proposem als nois i noies, mitjançant un joc, intentar posar-nos a la pell del clandestí. Fem el joc La immigració il·legal.

Joc: La immigració il·legal

Prèviament a començar el joc es decideixen 8 persones que es distribuïran per la sala simulant les institucions involucrades en aconseguir els papers: l'Ajuntament, la immobiliària, les empreses, l'Administració Central (Delegació del Govern), l'escola i la policia. Cada una tindrà un cartell per identificar-se.

És interessant que també hi hagi algun observador i que anoti el més rellevant. El director d'escola també pot fer el rol d'observador.

La resta de grup s'organitza en petits grups de 3 a 5 persones. Cada grup serà una FAMÍLIA IMMIGRANT, els seus membres han de decidir el país de procedència i qui són els pares i qui els fills (menors de 15 anys). És interessant que hi hagi diversos països de procedència, per tant, de les famílies formades el 25% escolliran entre països llatinoamericans, 25% entre els magrebins, 20% entre països de l'Est,

banda, el bon clima i la qualitat de vida atreuen nombrosos ciutadans de països rics que decideixen emigrar envers les nostres contrades.

Així, constatem que darrerament la immigració s'ha incrementat a l'Estat espanyol. S'estima que el juny del 2004 hi havia 1.776.953¹⁷ persones estrangeres amb permís de residència. D'aquestes el 54.3% eren homes i el 45.7% dones. A Catalunya, hi resideixen el 22.5%, és a dir, 399.262 persones.

El col·lectiu immigrant més nombrós és el d'Amèrica Llatina (32.1%, majoritàriament dones), seguit de l'africà (25.4%) i després del de la Comunitat Europea (24.2%). Aquest darrer sovint no és considerat socialment immigrant sinó estranger, fet que suposa un canvi de percepció i valoració que repercuteixen notablement en la seva integració.

De tota manera, aquestes estadístiques no contemplen les persones "sense papers". En aquest sentit s'estima que a inicis del 2003 a l'Estat Espanyol hi vivien 2.664.168¹⁸ persones immigrades de les quals 1.340.167 no tenien papers¹⁹ (el 3.1% de la població espanyola), amb tota la problemàtica individual i social que aquest fet comporta.

En aquest Estat, l'actual Llei d'Estrangeria (4/2000) dificulta molt a les persones extracomunitàries poder venir a treballar legalment, això fa que moltes vinguin il·legalment i s'exposin a un futur molt incert, tan laboral com personal. Aquests treballadors i treballadores tenen poques possibilitats de regularitzar els papers, ja que per obtenir el permís de residència necessiten un permís de treball i a la inversa.

L'actual Llei d'Estrangeria no clarifica els deures, els drets i les llibertats dels immigrants, sinó que respon únicament a criteris administratius per regular l'entrada i l'estada a Espanya d'aquests treballadors. És a dir, tracta els immigrants com a força de treball i no com a persones. Aquest fet no tan sols no resol les dificultats de molts estrangers en situació irregular, sinó que els priva de drets fonamentals com el de reunió, associació, sindicació, manifestació o vaga. Tot plegat fa que moltes persones treballin en molt males condicions, sense contracte, i sovint sobreexplotades, és a dir, que viuen en situació absolutament precària. En aquestes condicions la integració social esdevé molt difícil.

La immigració és un fenomen que forma part de la nostra societat i, per tant, cal viure-la amb normalitat. S'ha d'entendre que es tracta de la incorporació legítima de

¹⁷ Ministeri de l'Interior.

¹⁸ Nombre de persones empadronades, segons l'Institut Nacional de Estadística l'1 de gener del 2003.

¹⁹ Segons l'INE. Aquesta és una dada estimativa sorgida de restar les persones amb permís de residència del total de persones empadronades. Les persones immigrades que no estan empadronades no estan comptabilitzades en cap estadística.

Pau Casals va morir l'any 1973, a l'edat de noranta-sis anys, a San Juan de Puerto Rico. El 1979 les seves despulles foren traslladades a Catalunya, on reposen avui dia al cementiri del Vendrell.

El cant dels ocells és una peça vocal i instrumental. La lletra de la cançó ens comunica la celebració dels ocells del naixement de l'Infant Jesús. Pau Casals, amb el seu violoncel va versionar aquesta cançó, fent-la famosa arreu del món, i a molts de nosaltres, al escoltar-la, ens evoca tot allò que ell va simbolitzar. La cançó ens transporta a un clima molt particular i suggeridor, sent una peça tranquil·la i de tempo lent, on la melodia principal es va repetint varies vegades al llarg de la cançó, donant pas a la tornada, que també es repeteix. Tot i ser una cançó tranquil·la, es pot apreciar una direcció, definida amb la melodia, que crea moments de tensió, amb silencis, talls de les notes, accents realitzats amb l'arquet... Tant al principi com al final de la cançó altres instruments de corda acompanyen al violoncel, com si simulessin talment el cant dels ocells.

Desenvolupament:

Amb una peça ben diferent repetim el procediment emprat en la fitxa 1.

Distribuïm, per terra i en diferents punts de la sala, un bon tros de paper d'embalar, algunes cartolines o teles de diferents colors, dacs, retoladors o altres eines per dibuixar, i/o tot allò que ens sembli adequat com a suggeriment.

1. Presentem l'activitat: l'objectiu dels nois i noies és expressar lliurement allò que els transmeti la música (dibuixant, ballant, escrivint, o de la manera que se'ls acudeixi). És important donar el temps i crear l'ambient perquè els nois i noies es concentrin en la melodia. Podem fer alguna activitat d'escalfament prèvia.
2. Fem l'audició. Dura uns tres minuts. Si es considera necessari es pot repetir un segon cop per donar més temps a l'expressió.
3. Valorem a través d'una conversa com ens hem sentit. Primer formulant preguntes de l'estil Què us ha sortit d'expressar? Com us heu sentit? En aquest espai és important comentar sentiments i emocions.
4. Seguidament parlarem de si l'havien sentida abans, si saben quina peça és, i en resum, del que coneixen sobre la peça.
5. Introduïm el personatge de Pau Casals, la seva trajectòria musical i personal, la seva lluita per la pau i els drets humans, el paper que El cant dels ocells va tenir en aquesta trajectòria i el que simbolitza per a moltes persones de Catalunya. Fem especial èmfasi en les accions en pro de la pau i els drets humans, i en les situacions i problemes, nacionals i mundials, a què responien.
6. Comentem quina idea de pau creiem que defensava Casals i si hi estem o no d'acord. Reflexionem sobre el nostre concepte de pau, elaborem la nostra pròpia definició.

7. Imaginem com seria la música que expressaria la nostra idea de pau (tipus de ritme, tempo, instruments...). Demanem als nois i noies si coneixen alguna peça musical que ells identifiquin amb la seva idea de pau.

8. Avaluem

Avaluació:

Comentem com ens hem sentit i com ha modificat la nostra percepció de la peça, conèixer la història que hi ha darrera de la seva interpretació a la ONU per Pau Casals.

Quin aspecte de la vida de Pau Casals us ha cridat més l'atenció? Per què?

La vostra pau s'assembla a la de Casals? Creieu que tothom qui defensa la pau, defensa el mateix concepte de pau?

Com creieu que es pot lluitar per la pau avui dia? Quines coses podem fer nosaltres?

Penseu que la música pot ser un instrument per construir la pau? Com?

Altres indicacions:

- Podeu complementar l'activitat convidant els nois i noies a preguntar a pares, mares o avis i àvies si coneixen la peça musical i quin sentit hi troben, així com si coneixen Pau Casals i què en saben.
- Aquesta activitat i la de la fitxa 1 poden ser complementàries per treballar els conceptes de guerra i de pau.
- Moltes activitats d'expressió corporal poden servir com a possible activitat d'escalfament. Per exemple passejar per l'aula reconeixent tot l'espai (parets, finestres, terra...) amb música de fons. Caminant per la sala a diferents ritmes.
- Escoltar alguna peça prèviament a la d'El cant dels ocells perquè es vagin situant, etc.
- Per a més informació sobre Pau Casals: <http://www.paucasals.org>
- Vídeo: "Casals, una batuta per la pau". El podeu trobar a diversos Centres de Recursos Pedagògics de la Generalitat.
- Altres peces complementàries: Versió d'El cant dels ocells per Lluís Llach, on fa referència a la guerra de Bòsnia, al cd "Rar", 1994. La lletra està disponible a la web: <http://www.lluislach.com>
- Per ampliar continguts sobre la pau:

CAIRETA, M i BARBEITO, C. Introducció de conceptes: pau, violència, conflicte.

<http://www.pangea.org/unescopau/img/programas/educacion/publicacion002c.pdf>

LEDERACH, JP El abecé de la paz y los conflictos, Col: Edupaz, Ed: La Catarata, 2000

Font: Escola de Cultura de Pau

correr es mi destino por no llevar papel.
Perdido en el corazón de la grande Babylon,
me dicen el clandestino, yo soy el quiebra ley.
Mano Negra clandestina. Peruano clandestino.
Africano clandestino. Marijuana ilegal.
Solo voy con mi pena, sola va mi condena;
correr es mi destino para burlar la ley.
Perdido en el corazón de la grande Babylon,
me dicen el clandestino por no llevar papel.

ACTIVITAT. Clandestino, Manu Chao

Intenció educativa:

- Vivenciar les dificultats de les persones immigrades il·legalment per arreglar papers i trobar feina.
- Empatitzar i solidaritzar-se amb les persones immigrades.
- Valorar les causes de la immigració.
- Valorar les conseqüències del fenomen social de la immigració il·legal
- Imaginar possibles solucions als problemes derivats de la immigració il·legal.

Temps estimat: 90 minuts.

Material: Colors. Bolis. Cartells per identificar cada institució: Ajuntament, immobiliària, empresa Florsa, empresa Navilera SL, Delegació del Govern i Escola.

Fitxes: Per facilitar als nois i noies la tramitació de papers durant el joc prepareu prèviament els models de fitxes: certificats d'empadronament, fitxa de contracte de lloguer, fitxa de contracte laboral, fitxa de matriculació escolar i fitxa de passaport. Bitllets de 50 € i 100 € simulats. Fulls blancs.

Marc teòric:

"Si fa poc més de 100 anys els espanyols i altres europeus arribaven a les costes d'Iberoamèrica i a les del nord d'Àfrica, ara són els iberoamericans i els africans els qui arriben a les costes d'Espanya i d'Europa, fugint de la situació política i/o de les penúries econòmiques que pateixen als seus respectius països. Per molts d'ells, Europa és l'aparador dels somnis del liberalisme: diners, consum i llibertat"¹⁶.

La precària situació política o econòmica de molts països fa que part dels seus ciutadans decideixin emigrar per buscar unes millors condicions de vida. D'altra

¹⁶ Sos Racisme, "Informe anual 2004 sobre el racismo en el Estado español".

Altres indicacions

- Per a més informació sobre els drets dels infants:
  - UNICEF: <http://www.unicef.org> Estado mundial de la infancia 2004, UNICEF. http://www.unicef.org/spanish/sowc04/sowc04_contents.html
  - Naciones Unidas: <http://www.un.org>
  - Declaración de los Derechos del Niño http://www.unhchr.ch/spanish/html/menu3/b/25_sp.htm
  - Convención sobre los Derechos del Niño http://www.unhchr.ch/spanish/html/menu3/b/k2crc_sp.htm.
  - Amnistía Internacional: <http://amnesty.org> , <http://es.amnesty.org> (AI Espanya)
  - Human Rights Watch: <http://www.hrw.org>

Activitats complementàries: Podeu ampliar la llista de possibles vulneracions detectades convidant els nois i noies a buscar notícies a diferents fonts (mitjans de comunicació, ONG a favor dels drets humans, institucions internacionals, etc.) en què es mostrin situacions (directes o indirectes) de vulneració de drets a infants. Poden així ampliar l'activitat fent un exercici d'anàlisi crítica de mitjans de comunicació.

Font: Escola de Cultura de Pau

e. La immigració: Clandestino

Manu Chao va néixer a París el 1961. Va formar el grup Mano Negra. El 1998 apareix en solitari amb la publicació de l'àlbum Clandestino, després de fer un viatge per Àfrica i Amèrica Llatina. El seu últim treball en solitari ha estat Próxima estación: Esperanza, del 2001. El disc Clandestino és catalogat com a música mestissa i intercultural, per la barreja de músiques, estils, ritmes, diferents llengües i cultures del món..., una música plena de vitalitat i fusions. Els 16 temes de l'àlbum són temes compromesos, que giren al voltant dels drets humans, l'ecologia, els sense terra, el moviment zapatista, la pobresa... La cançó Clandestino és un crit sobre la immigració il·legal.

Solo voy con mi pena, sola va mi condena;
correr es mi destino para burlar la ley.
Perdido en el corazón de la grande Babylon,
me dicen el clandestino por no llevar papel.
Pa una ciudad del norte yo me fui a trabajar;
mi vida la dejé entre Ceuta y Gibraltar.
Soy una raya en el mar, fantasma en la ciudad.
Mi vida va prohibida, dice la autoridad.
Solo voy con mi pena, sola va mi condena;

c. Els drets humans: Me voy a convertir en un ave

La cançó Me voy a convertir en un ave, del grup mexicà Maná (grup de rock llatí amb influències de salsa, calypso, pop, reggae, rumba), es troba a l'àlbum del 1997 Sueños Líquidos. Aquesta cançó està inspirada en el llibre de Pedro y el capitán de Mario Benedetti, obra que gira al voltant de la tortura, i la cançó és dedicada a la comunitat zapatista i a tots aquells que per defensar la justícia són perseguits o empresonats. D'aquest grup cal destacar també la cançó Falta amor, sobre la situació en què viuen molts nens a Amèrica Llatina, Cuando los ángeles lloran, dedicada a Chico Mendes i Pobre Juan, sobre la migració mexicana als Estats Units d'Amèrica.

Aquí estoy injustamente preso en una celda.
La policía me está acusando no entiendo de qué.
Dicen que los derechos humanos me van a ayudar,
pero aquí yo no veo humanos, solo puros hijos de su perra.
Me están pateando los cojones, pateando los pies.
Me están ahogando dentro de la mierda, ahogando la fe
Soy un saco de huesos destrozados, no puedo moverme.
Tengo el rostro desecho, ensangrentado, ya no puedo ni ver.
Son tantas las palizas que me han dado, no siento el dolor.
Dolor es el que surge cuando pienso en mi mujer.
La han desaparecido de la tierra.
Dolor es no tener su mano fina, no tener su mano aquí.
Dolor, amor, dónde está mi mujer?
Dolor, amor, dónde está mi mujer, oh...
Mi cuerpo se está separando de mi mente, se quiere huir.
Que invente, que sueñe, que vuele muy muy alto, me lleve hasta ti.
Me voy a convertir en una ave, convertir en una ave.
Mis alas están saliendo. Mis plumas estoy moviendo.
Cruzar por los barrotes. Volar al horizonte.
Llegar hasta ti.
Dolor, amor, dónde está mi mujer?

ACTIVITAT. Me voy a convertir en un ave, Maná. Sueños Líquidos, 1997.

Intenció educativa:

- Identificar les sensacions, pensaments, emocions a què ens transporta una cançó.
- Empatitzar amb una situació extrema de vulneració dels drets humans (DDHH).

- Prendre consciència de la gravetat de la tortura i la necessitat de crear instruments per evitar-la.
- Entendre el sentit, la missió dels DDHH.
- Conèixer la Declaració Universal dels Drets Humans (DUDH).
- Valorar la necessitat de respectar i promoure els DDHH.

Temps estimat: 90 minuts.

Material: Cd "Sueños Líquidos", Maná, 1997.

Declaració Universal dels Drets Humans:

<http://www.un.org/spanish/aboutun/hrights.htm>

Marc teòric:

Aquesta cançó gira al voltant dels drets humans, els drets fonamentals que tota persona té pel sol fet de ser un ésser humà. Els drets humans fan referència a la dignitat humana, la llibertat, la igualtat entre totes les persones i la convivència. La barbàrie viscuda durant la Segona Guerra Mundial va conduir les Nacions Unides a aprovar la Declaració Universal dels Drets Humans l'any 1948, un document que recull en 30 articles els principals drets humans. Malgrat que la DUDH no és un instrument vinculant, el fet que sigui reconeguda per tots els estats membres de l'ONU li dona una gran legitimitat moral. A més, ha servit de referència per a la creació de molts instruments legals i executius de defensa dels drets humans.

Tota societat necessita d'una mínima base moral compartida des d'on estructurar la convivència. L'ampli consens i legitimitat que té la DUDH fa que estiguin implícitament assumits com a base moral en les societats democràtiques⁷, és important prendre consciència d'aquest fet per defensar-los encara amb més energies. Com diu Adela Cortina, "una societat pluralista és aquella en què els ciutadans ja comparteixen uns mínims, que són els que els permeten tenir una base comú per anar construint des d'aquests mínims, responsablement i seriosament, un món més humà⁸".

En la cançó es fa referència a diversos drets recollits en la DUDH:

- El dret a la llibertat (article 1 i 3)
- El dret a la vida i a la seguretat personal (article 3)
- El dret a no ser arbitràriament arrestat o detingut (article 9)
- El dret a la presumpció d'innocència (article 11)
- El dret a la integritat física i moral, i sobretot al dret a no ser sotmès a tortures ni a penes o tractes cruels, inhumans o degradants (article 5).

⁷ Tot i que hi ha un debat intens que critica l'occidentalització i no universalitat de la DUDH.

⁸ CORTINA, Adela, Una ética de la sociedad civil, Ed. Anaya, pàg 103.

- Es calcula que 100 milions de nens viuen als carrers del món.
- Al voltant de 110 milions de menors d'Amèrica Llatina viuen en situació de pobresa. En altres continents també n'hi ha molts.
- Es calcula que 300.000 menors en 24 països són obligats a participar en conflictes armats com a soldats.

A més, en molts d'aquests exemples els nens i nenes pateixen maltractaments: són víctimes de la violència, l'alcohol, les drogues, o altres mals. Tot plegat fa que, evidentment, siguin menors sense un nivell de vida mínim que els permeti desenvolupar-se: no tenen dret a una bona nutrició, a l'educació, a la identitat, a una nacionalitat, a l'amor, a jugar, etc.

Desenvolupament

1. Escoltem la cançó. Si cal la repetim més d'una vegada.

2. Conversem amb els nois i noies sobre què els ha transmès la cançó:

Com us fa sentir aquesta cançó? Què us transmet?

De què parla? Què us crida l'atenció del que explica?

Analitzem la lletra de la cançó:

Què simbolitza el personatge de "Peter Pan"?

Qui són els que "...fueron arrojados al acantilado de la cruel favela...?"

Què vol dir amb "...Mowgly coserá botas en Ceilán...?"

Què amaguen les rialles de "Tom Sawyer"?

Recollim a la pissarra els comentaris que puguem relacionar amb vulneracions dels drets dels infants.

3. Valorem les situacions de la llista i debatem sobre quins haurien de ser els drets dels infants. Elaborem una proposta dels 10 drets que considerem més importants.

4. Presentem la Declaració dels Drets dels Infants i la contrastem amb la nostra proposta de declaració.

5. Comentem la missió i el valor de l'aprovació d'aquesta declaració i la importància de la ratificació de la Convenció sobre els Drets del Menor per part dels estats.

6. Avaluem

Avaluació: Sentiu que se us respecten els drets recollits en la Declaració?

Com us fa sentir saber que hi ha nens de qui no es respecten els drets humans?

Com valoreu la Declaració dels Drets dels Infants? Hi trobeu a faltar o us hi sobra algun principi? Creieu que és útil?

Penseu que caldria trobar altres mecanismes per defensar els drets dels infants?

Quins us imagineu? Com hi podeu col·laborar vosaltres?

¹⁵ Segons l'Estat Mundial de la Infància d'UNICEF, 2004.

ACTIVITAT. Si Peter Pan viniera, Ismael Serrano. La Traición de Wendy, 2002

Intenció educativa:

- Reconèixer les sensacions, pensaments, emocions a què ens transporta una cançó.
- Conèixer situacions de vulneració dels drets dels infants.
- Conèixer la Declaració dels Drets dels Infants.
- Valorar l'interès de defensar i promoure els drets dels infants.

Temps estimat: 60 minuts.

Material: Àlbum "La traición de Wendy", Ismael Serrano, 2002.

Delcaració Universal dels Drets dels Infants:

http://www.unhchr.ch/spanish/html/menu3/b/25_sp.htm

Marc teòric

Des de fa anys s'articulen mecanismes per a la protecció dels menors: l'any 1924 es va aprovar la primera Declaració dels Drets dels Infants, posteriorment ampliada i modificada fins a l'actual, aprovada el 1959. El 1946 es va crear el Fons per la Infància de l'ONU (UNICEF) convertit posteriorment en l'organisme especialitzat en la promoció i protecció dels drets dels infants.

L'any 1989 es va aprovar la Convenció sobre els Drets del Menor¹³, aquest és un instrument legal que obliga els estats que l'han ratificada a integrar i crear mecanismes legals i socials per garantir el compliment dels 10 principis de la Declaració. Aquesta convenció ha estat ratificada per tots els estats membres de l'ONU excepte EEUU i Somàlia. Insistim en què la seva importància recau en l'obligatorietat per part dels estats d'impulsar mesures concretes en defensa dels drets dels infants.

La cançó fa referència a la vulneració dels drets dels infants, malauradament massa freqüent als nostres dies:

- Segons l'OIT¹⁴, 250 milions de menors de tot el món, d'entre cinc i catorze anys, treballen. Molts sota condicions d'explotació, amb sous baixos i jornades laborals llargues.
- S'utilitzen menors com esclaus per a la realització d'activitats il·lícites com la prostitució o la pornografia. 2 milions de menors són explotats en la indústria del sexe¹⁵, d'altres són venuts o assassinats.

¹³ Vegeu adreça web a les informacions complementàries.

¹⁴ Organització Internacional del Treball

S'entén per TORTURA: "Tot acte mitjançant el qual un funcionari públic o una altra persona instigada per ell infligeixi intencionadament a una persona penes o patiments greus, tant físics com mentals, amb l'objectiu d'obtenir d'aquesta o d'un tercer informació o una confessió, de castigar-la per un acte que hagi comès o que hom sospiti que ha comès, o d'intimidat aquesta persona o altres"⁹.

Actualment la tortura està prohibida en la major part de legislacions del món, però la realitat dista força de la teoria, ja que és una pràctica molt estesa encara. Segons Amnistia Internacional, entre els anys 2002 i 2004 tres quartes parts dels governs del món van recórrer a la tortura¹⁰, i durant el 2004 en 108 països es van aplicar la tortura i els maltractaments¹¹.

L'any 2003 el Relator Especial de Nacions Unides sobre la qüestió de la tortura Theo van Boven, va presentar un informe on concloua que "la tortura o els maltractaments a Espanya no són sistemàtics, però que a la pràctica el sistema permet l'ocurrència de la tortura o maltractaments en el cas de persones detingudes en règim d'incomunicació per activitats terroristes"¹².

Desenvolupament

1. Escoltem la peça. Si cal la repetim.
2. En petits grups, cada grup fa a partir dels propis cossos una imatge estàtica del que els suggereix la cançó. Se'ls deixa uns minuts (3-5) perquè la preparin.
3. Seguidament cada grup elabora de manera retrospectiva les tres imatges anteriors a la representada, reconstruint aquells fets més significatius que han desencadenat la situació de la cançó. És a dir, imagina què ha passat abans, imagina la història del personatge i d'allò que l'ha portat a ser agafat i torturat. Se'ls deixa 10-15 minuts.
4. Cada grup presenta les seves quatre escenes estàtiques a la resta de grup, comença per la darrera, la que representa la cançó, i fa marxa endarrere. Cal deixar un temps perquè els espectadors/es comentin les sensacions, pensaments, emocions i sentiments que els ha suggerit la presentació. Seguidament, el grup actor explica la seva proposta. És important que els participants expressin com els ha fet sentir la cançó. L'animador recull totes les impressions.
5. A partir del que ha sortit establim una conversa sobre les causes de la tortura i la violència entre persones i els drets humans:

⁹ Segons l'Article 1 de la Declaració sobre la protecció de totes les persones contra la tortura i d'altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants, del 1975

¹⁰ Segons la campanya mundial realitzada per Amnistia Internacional i Actúa ya! Tortura nunca más.

¹¹ Segons Amnistia Internacional i Human Rights Watch.

¹² Informe del Relator Especial sobre la qüestió de la tortura, Theo van Boven, Espanya, 6 febrer 2004.
<http://www.nodo50.org/tortura/informes/onu/INFORMERELATORTHEOVANBOVEN6.02.04.htm>

Quin tipus de situacions poden desembocar en el que explica la cançó?

Sentiu que en alguna s'hi justifica la tortura?

Creieu que actualment es donen situacions similars? Comentem algunes dades sobre tortures i vulneració dels DDHH.

Expliquem què són, com s'originen i quina missió té el seu reconeixement. Presentem i comentem la Declaració Universal dels Drets Humans. Situem els DDHH en la necessitat d'una ètica de mínims per garantir la convivència pacífica en les nostres societats, i d'un marc moral i jurídic a partir del qual crear instruments per evitar la tortura i altres situacions de vulneració d'aquests drets.

7. Avaluem

Avaluació:

Com us ha influït la lletra en l'elaboració de les imatges? i la música?

Com us fa sentir imaginar una història com aquesta?

És important disposar d'instruments com els DDHH per lluitar contra la tortura i altres vulneracions? Poden ajudar a evitar situacions semblants a les que explica la cançó? Com?

És important que nosaltres respectem els DDHH? Com pot influir que els nois i noies, ciutadans i ciutadanes ens eduquem en el respecte als DDHH?

Us sobra o falta algun dret dels que recull la DUDH? En trauríeu? N'hi afegiríeu?

Altres indicacions

- Orientacions per a l'activitat: Us proposem un exercici de teatre imatge, és important que els actors congelin cada imatge-escena uns 20-30 segons perquè els espectadors la puguin observar bé. Potser caldrà insistir en el valor de l'expressió de la cara per donar força a les imatges, ja que sovint és el que els costa més mantenir congelat.

- Per a més informació sobre drets humans:

-Web de Nacions Unides sobre Drets Humans: <http://www.un.org/spanish/hr/>

-Alt comissionat de Nacions Unides pels DDHH <http://www.ohchr.org/spanish/index.htm>

Informe del Relator Especial sobre la cuestión de la tortura, Theo van BOVEN, Espanya, 6 febrer 2004. <http://www.ohchr.org/spanish/countries/es/index.htm>

- Amnistia Internacional: <http://amnesty.org> , <http://es.amnesty.org> (AI Espanya)

Amnistia Internacional: Actúa ya. Tortura nunca más:

<http://www.es.amnesty.org/camps/cat/default.htm>

Documentació d'Amnistia Internacional sobre tortura i maltractaments, notícies del 1995 al 2004: <http://web.amnesty.org/library/esl-313/index>

- Human Rights Watch: <http://www.hrw.org>

- Si voleu ampliar l'activitat podeu proposar la lectura de "Pedro y el capitán" de Mario Benedetti. Alianza, Madrid, 2000.

Font: Escola de Cultura de Pau

d. Els drets dels infants: Si Peter Pan viniera

Ismael Serrano és un cantautor madrileny que utilitza la seva música com a instrument de denúncia. La ciudad de los muertos, Al bando vencido, A las Madres de Mayo, Caperucita, o México insurgente són alguns exemples de les seves cançons que tracten sobre temes socials i de crítica. El 2002 va editar l'àlbum La traición de Wendy, del que destaquem Si Peter Pan viniera, una cançó molt poètica en què denuncia la situació de molts menors arreu del món.

Si Peter Pan viniera a buscarme una noche azul,
que me sorprenda a oscuras. Por favor, que no dé la luz,
no vaya a descubrir que suelo mentir
cuando juro ser aún ese niño.

Quién le va a contar que la gran ciudad
no dejó ninguno, ni uno vivo.

Estrellas fugaces, mi más breve instante, respiran el humo,
escuchan el mudo rumor que nace en sus vientres.

Fueron arrojados al acantilado
de la cruel favela,

huyen de las hienas, de escuadrones de la muerte.

Si Peter Pan viniera a buscarme una noche azul,
que se extingan los soles, ¿dónde diablos te esconderás tú?

Mowgly coserá botas en Ceilán,
no escuchará rugir de noche a Bagheera.

Tom Sawyer reirá tras el humo del crack
si en esta redada logra salvar la vida.

Si Peter Pan viniera a buscarme una noche azul,
que nos sorprenda a oscuras, por favor apaga la luz.

Si quieres evitar que en la tempestad
le queme la fiebre de niños ancianos.

Quién le hará entender que al amanecer
cierran con grilletes sus ojos cansados.

Niños que perdí, a los que mentí,

gritan a lo lejos, arañan el hielo de la luz de la mañana.

Niños con espinas, con cuencas vacías,
que te lanzan piedras,

tiñen las sirenas de todas las ambulancias